

KOORDINACIJA samostojnih RAZISKOVALNIH INŠTITUCIJ SLOVENIJE (KOsRIS)

Reorganizacija, poslanstvo in pglavitne naloge za obdobje 2010–2011

Poslanstvo Koordinacije

KOsRIS je interesno združenje samostojnih neprofitnih raziskovalnih inštitutov v RS, ki so kmalu po ustanovitvi leta 1994 k sodelovanju povabili tudi raziskovalne ustanove slovenskih univerz, med člani in članicami pa je bilo mogoče najti tudi zasebne inštitute, vladne inštitute ali inštitute, ki so jih ustanovile občine. Glede na specifičnost problematike samostojnih raziskovalnih ustanov in razvojnih trendov je leta 2009 prišlo do formalnega preoblikovanja koordinacije v združenje *rednih* (mednje uvrščamo samostojne neprofitne raziskovalne inštitute) in *pridruženih* (univerzitetnih, občinskih ali vladnih) raziskovalnih inštitutov.

Jedro koordinacije tako še vedno predstavljajo ustanove, v okviru katerih potekajo dolgoročne in sistematične temeljne in aplikativne raziskave, ki tvorijo hrbtenico slovenske raziskovalne dejavnosti. Za razliko od univerzitetnih inštitutov, kjer potekajo enkratne, večinoma kratkoročne in na pedagoški proces vezane raziskave, so programi samostojnih raziskovalnih inštitutov usmerjeni v sistematično spremljanje globalnih trendov v razvoju znanosti, reševanju konkretnih raziskovalnih vprašanj ter preučevanje naravne in kulturne dediščine. V uresničevanju svojega poslanstva so ustanove, ki jih predstavljajo članice in člani KOsRIS-a, tradicionalno povezani s sorodnimi ustanovami v tujini, s čimer zagotavljajo redni stik s svetovnim razvojem znanosti.

PEREČE TEŽAVE IN PREDLOGI ZA REŠITVE

1. Ureditev zakonskega statusa javnih raziskovalnih zavodov (JRO)

Za ureditev zakonskega statusa javnih raziskovalnih zavodov je treba najti in izposlovati celovito in dolgoročno rešitev. Na voljo imamo dva scenarija:

- premišljeno korekcijo, dopolnitev ali/in spremembo Zakona o raziskovalni dejavnosti ali
- pripravo novega zakona o inštitutih.

V treh mesecih bo KOsRIS pripravil svoj predlog, od ministra, direktorice Urada za znanost in direktorja ARRS pa pričakujemo, da nas bodo redno in pravočasno informirali o morebitnih lastnih dejavnostih pri pripravi zakona oz. sprememb zakona in nas vključevali v vsako formalno ali neformalno tematizacijo krovne zakonodaje ter iz nje izhajajočih aktov.

2. Debirokratizacija in depolitizacija raziskovalnega dela ter racionalnost poslovanja

- a) Vzpostaviti je treba zanesljiv in trden »urnik« razpisov.
- b) Zagotoviti zanesljiv sistem procesiranja odobrenih sredstev. (Trenutne zamude pri pripravi in izvedbi razpisov, predvsem pa veliki zamiki pri sprejemanju odločitev, resno ogrožajo izvedbo načrtovanih del in povzročajo veliko izgubo sredstev. To se je decembra najlepše pokazalo pri nedavno odobrenih projektih razpisa za »spodbujanje raziskovalno razvojnih projektov razvoja e-

vsebin in e-storitev v letih 2009 in 2010« ter za »spodbujanje projektov vzpostavitve e-vsebin in e-storitev javnih in zasebnih neprofitnih organizacij 2009 in 2010«.)

- c) Izgibati se je treba podvajanju pri poročanju o opravljenem delu. Edini interes financerja bi morali biti kakovostni rezultati in zakonita poraba sredstev.
- d) Omogočiti prenos sredstev v prihodnje leto in s tem omogočiti še boljše načrtovanje in racionalizacijo dela.
- e) Sprememba strukture Upravnih odborov inštitutov.

3. Povečanje ustanoviteljskih obveznosti

Za normalno delovanje temeljne infrastrukture (vzdrževanje prostorov) in vzpostavitev kakovostnega vodenja (koordinacija, upravljanje, računovodstvo, pravna služba, kadrovanje, vzdrževanje in ostale skupne podporne službe ...) je treba v naslednjih letih povečati ustanoviteljske obveznosti. Treba je kritično preveriti metodologijo izračunavanja ustanoviteljskih obveznosti in izračun prilagoditi realnim potrebam JRO. Ustaljena metoda je posledica indeksiranja preteklih izračunov in ne odraža realnih potreb zavodov.

4. Razmerje med programskim in projektnim financiranjem

Izkušnje zadnjih let in primerjava z uspešnimi evropskimi raziskovalnimi centri kažejo na to, da je za vzpostavitev oziroma ohranjanje razmerja 75 : 25 v korist programskega financiranja predpogoj za dolgoročno nemoteno kakovostno delo najboljših raziskovalnih skupin. Za potrebe raziskav, ki so izrazito dolgoročno usmerjene, je treba programe raziskovalnega dela prilagoditi vsebinam in naravi raziskav.

V okviru financiranja projektov in programov je treba spremeniti togost strukture stroškov v okviru priznane cene raziskovalne ure in zagotavljati celotno pokritje stroškov dela in ne samo bruto plač in prispevkov (problem izhaja iz nerealnega plačevanja ustanoviteljskih obveznosti: regres, prehrana, prevoz na delo, premije KDPZJU ...).

5. Sistem neposrednih naročil raziskovalnih projektov posameznih ministrstev

Večletne izkušnje z aplikativnimi projekti za različne resorje vlade (promet in zveze, kmetijstvo, gozdarstvo, okolje, šolstvo ...) kažejo, da se v večini primerov, ko ministrstva izvajalce za posamezne preliminarne ali temeljne študije iščejo prek razpisov izkaže, da so najkompetentnejši izvajalci za zahtevane naloge prav sodelavke in samostojnih inštitutov. Zapleten in dolgotrajen sistem javnih naročil je v takih primerih izrazito neracionalen in zato neprimeren, še posebej če vemo, da je Vlada RS ustanovitelj ali soustanovitelj večine samostojnih raziskovalnih inštitutov. Glede na to se KOsRIS zavzema za to, da Vlada RS sprejme ustrezen sklep, v skladu s katerim bodo ministrstva do določene vsote (npr. do 100.000 €) lahko pri ustreznih inštitutih naročale potrebne raziskave in ekspertna mnenja.

6. Zavzemanje za resno evalvacijo predlogov za programe in projekte in sprotno (triletno) preverjanje rezultatov

Za vzpostavitev kredibilne evalvacije predlogov za raziskovalne projekte oz. za preverjanje rezultatov dela je treba:

- a) oblikovati širok nabor uglednih domačih in mednarodnih strokovnjakov; pri iskanju teh KOsRIS zagotavlja svojo pomoč;
- b) vpeljati sistem sprotnega mednarodnega preverjanja rezultatov programskega dela.

7. Plačilo in delovni pogoji direktorjev raziskovalcev

Pri plačah direktorjev inštitutov je treba odpraviti nekatere nelogičnosti, ki so posledica urejanja plačnega sistema v javnem sektorju (npr. plača predstojnika oddelka je višja od plače direktorja inštituta).

Direktorjem, ki so uspešni na svojem raziskovalnem področju, je treba zagotoviti plačilo za njihovo delo:

- direktorjem, ki vodijo/koordinirajo nacionalne projekte, 30 odstotkov plače/honorarja raziskovalca v ustreznem nazivu;
- direktorjem, ki vodijo/koordinirajo raziskovalne programe, 50 odstotkov plače/honorarja raziskovalca v ustreznem nazivu;
- direktorjem, ki vodijo/koordinirajo mednarodne projekte v rangi OP, HERA in podobno, 80 odstotkov plače/honorarja raziskovalca v ustreznem nazivu.

Direktor/raziskovalec lahko sredstva za plačilo svojega raziskovalnega dela prenese v svojo raziskovalno skupino.

Direktor/raziskovalec na inštitutu z več kot 50 raziskovalkami in raziskovalci je upravičen do plačanega asistenta.

Oto Luthar

Jadran Lenarčič

2. decembra 2009